

Ворначев А.О.
кандидат філологічних наук, доцент,
с.н.с. лабораторії
професійного навчання на виробництві

Роль професійних стандартів у створенні конструктивних механізмів взаємодії сфери праці й сфери освіти у Великобританії

У статті вивчаються питання конструктивних механізмів взаємодії сфери праці й сфери освіти у Великобританії завдяки професійним стандартам. Уточнюються компоненти національних професійних стандартів, регулювання діяльності щодо їхнього створення, використання та управління.

***Ключові слова:** професійні стандарти, національні професійні стандарти, компетентність, кваліфікація, професійні кадри.*

Уже не один десяток років у сучасному суспільстві гостро постають проблеми підготовки й підбору професійних кадрів, чиї знання, уміння й компетентність винні якомога точніше відповідати вимогам виробництва. Необхідність створення й впровадження в практику нових, більш ефективних і надійних підходів і методів дії й регулювання в цій сфері визначається зростаючою значимістю людського капіталу в подоланні соціально-економічних проблем. До таких проблем відносяться: прискорення темпів оновлення виробництва, що приводить до швидкого «старіння» отриманих кваліфікацій і вимагає їхнього постійного оновлення; посилення міграційних процесів, у результаті чого в розвинених країнах збільшується частка населення з низьким рівнем кваліфікації, підсилюється соціальне розшарування суспільства та його дестабілізація; поява нових глобальних ризиків і загроз (екологічні проблеми, боротьба з тероризмом тощо), подолання яких вимагає значних фінансових витрат і, отже, призводить до скорочення коштів, які виділяють на вирішення інших

проблем.

Аналіз досвіду Великобританії у сфері професійної освіти показує, що ця країна веде цілеспрямовану й послідовну роботу з формування цілісної системи забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, в основі якого – формування партнерських, взаємовигідних відносин між різними сферами суспільства. Створення конструктивних механізмів взаємодії сфери праці й сфери освіти, що підвищують ефективність і знижують витрати (часові, фінансові, людські тощо) процесу підготовки й використання професійних кадрів, є одним з елементів такої системи.

Об'єктом нашого дослідження є професійна освіта Великобританії.

Основна мета полягає в розгляді професійних стандартів з точки зору їх ролі у створенні конструктивних механізмів взаємодії сфери праці й сфери професійної освіти у Великобританії.

У Великобританії професійні стандарти – документи, що встановлюють вимоги до знань, умінь, компетентності, досвіду, системи цінностей і особистих якостей, що є необхідними для виконання певної роботи або професійних обов'язків, є одним з інструментів, які дають змогу створити стійку й ефективну взаємодію сфери праці й сфери освіти, забезпечити раціональне використання людських ресурсів і, в остаточному підсумку, сприяти стійкому розвитку британського суспільства.

Структура й зміст професійних стандартів варіює в широких межах і залежить від низки факторів, наприклад, від характеру професійної діяльності, регламентованої стандартом (перевага стереотипних або унікальних дій); від конкретних завдань, які розв'язуються цим стандартом і визначаються певними відповідними нормативними документами, а також від методів їхнього створення.

Діяльність по розробці, удосконалюванню й широкому впровадженню в практику професійних стандартів у Великобританії ведеться по декількох напрямках. По-перше, відбувається рух від локальних галузевих систем стандартів до формування загальнонаціональних систем. По-друге, розробляються нові підходи й методи формування та використання професійних

стандартів. Вони починають активно застосовуватися як у сфері праці, забезпечуючи керований кар'єрний ріст і професійний розвиток, так і в сфері освіти, де створюють основу для розробки програм професійної підготовки й більш ефективних методів оцінювання та атестації результатів професійного навчання. По-третє, збільшується коло «користувачів» професійних стандартів. Воно охоплює не тільки співробітників кадрових служб і служб, відповідальних за внутрішньофірмову підготовку персоналу, а й роботодавців та працівників, учнів професійної освіти різного рівня, викладачів і керівників навчальних закладів тощо. По-четверте, розширюється обмін досвідом із проблем формування й використання професійних стандартів.

Використання професійних стандартів вносить вагомий вклад у розвиток і функціонування як сфери праці, так і сфери освіти Великобританії.

У сфері праці професійні стандарти сприяють:

- формуванню й підтримці високого професійного рівня робочої сили, що найбільш повно відповідає потребам виробництва й, отже, забезпечує підвищення продуктивності й конкурентоспроможності;

- визначенню й формулюванню потреб у робочій силі й професійній підготовці;

- ефективному, обґрунтованому підбору кадрів і проведенню «внутрішньофірмового» професійного навчання;

- проведенню перевірки, атестації й сертифікації кваліфікацій;

- розвитку мобільності робочих кадрів.

У сфері освіти професійні стандарти використовуються при:

- розробці програм професійної підготовки, методів оцінки, сертифікації й акредитації всіх видів професійного навчання, що найбільш точно відповідають певним потребам економіки;

- забезпеченню узгодженості освітніх програм різного рівня й виду і посиленню цілісності всієї системи професійної підготовки й, отже, побудови ефективної та гнучкої системи, здатної швидко й адекватно відповідати на зміни в соціально-економічній сфері.

Використання професійних стандартів дає змогу:

1) роботодавцям:

- підвищувати продуктивність, поліпшувати якість виробництва та послуг і тим самим не тільки підтримувати, але й підсилювати свою конкурентоспроможність;
- знижувати витрати на підбір кадрів і проведення внутрішньофірмового навчання;
- ефективно підвищувати знання, уміння й компетентність співробітників;

2) працівникам:

- визначати вміння й знання, необхідні для конкретної професії;
- більш точно оцінювати потреби й можливості в професійній підготовці;
- визначати й реалізовувати чіткі і ясні шляхи кар'єрного росту;
- одержувати рекомендації для проходження сертифікації/акредитації;
- підвищувати свою мобільність у рамках національної економіки.

У Великобританії національні професійні стандарти (National Occupational Standards) є одним з елементів системи забезпечення якості робочої сили. До цієї системи, крім стандартів, входять наступні компоненти:

- мережа Галузевих кваліфікаційних рад (Рад із розвитку галузевих кваліфікацій) (Sector Skills Councils), які визначають і прогнозують знання, уміння й компетентність, необхідні в економіці;
- програми професійної освіти й підготовки, що охоплюють вікові групи від 14 років і більше і які забезпечують зв'язок різних типів навчання, починаючи з базових ступенів і закінчуючи післявузівськими ступенями;
- рамка кваліфікацій, що складається з шести рівнів і поєднує всі можливі варіанти освіти й професійної підготовки;
- автономні коледжі й приватні навчальні заклади, що реалізують програми професійного навчання й підготовки і тісно співробітничать із регіональними організаціями й місцевим бізнесом для того, щоб забезпечувати відповідність програм підготовки вимогам сфери праці даного регіону.

Основною структурою, що регулює та координує діяльність по створенню

професійних стандартів у країні, є Рада з національних професійних стандартів (The National Occupational Standards Board), яку було створено в 2003 р. замість Групи з проектів і стандартів. Членами ради є представники Агентства з кваліфікацій та освітніх програм (QCA), Шотландського кваліфікаційного агентства (Scottish Qualifications Authority (SQA)), Агентства Уельсу з кваліфікацій, освітніх програм і оцінювання (Qualifications, Curriculum and Assessment Authority for Wales (ACCAC)), Ради з навчальних програм, іспитів та оцінювання Північної Ірландії (Council for the Curriculum, Examinations and Assessment (CCEA) for Northern Ireland), Агентства з розвитку галузевих кваліфікацій (Sector Skills Development Agency (SSDA)) і шість представників роботодавців. Очолює Раду один із представників роботодавців. Для проведення повсякденної роботи з керівництва процесом розробки професійних стандартів Рада створює Координаційну групу, до якої входять представники всіх чотирьох національних агентств, що регулюють питання кваліфікацій.

Головне завдання Ради – забезпечити високий рівень професійних стандартів, що діють у країні, їх відповідність кращим світовим зразкам. Рада фінансує створення й оновлення стандартів на конкурсній основі, стежить за ходом виконання проектів по розробці стандартів і затверджує результати. Безпосереднє затвердження стандарту здійснює Координаційна група (UK Coordinating Group (UKCG)), що діє від імені Ради з національних професійних стандартів. Керує Координаційною групою Агентство з розвитку галузевих кваліфікацій (від квітня 2008 р. функції Агентства перейшли до Комітету з працевлаштування і кваліфікацій. Починаючи з 1 квітня 2007 р. всі національні професійні стандарти проходять процедуру оцінки з використанням Критеріїв якості (NOS Quality Criteria).

Безпосередньо розробку національних професійних стандартів проводять ради з розвитку галузевих кваліфікацій, а в тих галузях, де ради ще не створені, – організації з розробки стандартів (Standards Setting Bodies). Тільки ради й організації можуть брати участь у конкурсах на проекти щодо створення національних професійних стандартів. Ради є своєрідними «опікунами»

розроблених ними стандартів. Вони відповідають за їхнє дотримання та оновлення, забезпечують вільне й безкоштовне одержання стандартів всіма організаціями, що присуджують кваліфікації, а також установами продовженої й вищої освіти, які використовують у своїй роботі національні професійні стандарти.

Досвід Великобританії показує, що створення якісних професійних стандартів, їх ефективне використання, оновлення й розвиток вимагають врегулювання низки проблем, зокрема:

- залучення всіх зацікавлених сторін до роботи щодо формування й використання професійних стандартів, раціональний розподіл повноважень між ними (тут особливу увагу необхідно приділяти ролі й участі роботодавців у цьому процесі);

- формування організаційних механізмів розробки й підтримки професійних стандартів, які давали б змогу вчасно і якісно оновляти стандарти й забезпечували б узгодженість «нових» і «старих» стандартів.

Одним з підходів до вирішення цих проблем є створення галузевих рад, у яких представники роботодавців формують і надають урядові, органам керування й установам професійної освіти різного рівня та всім зацікавленим організаціям матеріали, що відображають позицію й потреби роботодавців із проблем підготовки професійних кадрів, зокрема:

- оцінка кваліфікаційного рівня робочих кадрів і його відповідність вимогам окремих галузей та економіки в цілому;

- основні напрями розвитку професійно-кваліфікаційного рівня робочих кадрів;

- функціонування системи професійної освіти, фахової підготовки та її вдосконалення;

- робота служб зайнятості тощо.

Ради, як правило, створюються об'єднаннями роботодавців, що користуються авторитетом та справляють вплив у своїй сфері і мають потенціал та досвід ведення досліджень і аналізу проблем підготовки й використання

професійних кадрів, розробки і практичної реалізації рекомендацій з удосконалювання політики й практики у сфері розвитку кадрового потенціалу галузі. До роботи рад активно залучаються практики й експерти з органів управління, професійних спілок, асоціацій і організацій, сфери освіти. Ради активно взаємодіють із органами управління національного й регіонального рівня. Доповіді та рекомендації, підготовлені радами, використовуються й враховуються при формуванні державної політики у сфері розвитку професійних кадрів.

З огляду на викладене вище, ми можемо визначити перспективи подальшої роботи у вирішенні питання щодо підготовки професійних кадрів згідно зі стратегічними завданнями національних професійних стандартів у Великобританії.

Література

1. Coles M., Werquin P. The role of national systems in helping to modernise vocational education and training systems. // CEDEFOP (ed.) Modernising vocational education and training Fourth report Volume 3. – Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008 (Cedefop Reference series).

2. Framework of actions for the Lifelong Development of Competences and Qualifications. Evaluation report. UNICE, 2006.

3. Qualifications Systems. Bridges to Lifelong Learning. OECD, 2006.

Ворначёв А.А.

Роль профессиональных стандартов в создании конструктивных механизмов взаимодействия сферы труда и сферы образования в Великобритании

В статье изучаются вопросы конструктивных механизмов взаимодействия сферы труда и сферы образования в Великобритании благодаря профессиональным стандартам. Уточняются компоненты национальных профессиональных стандартов, регулирование деятельности относительно их создания, использования и управления.

Ключевые слова: профессиональные стандарты, национальные

профессиональные стандарты, компетентность, квалификация, профессиональные кадры.

Andriy Vornachev

The role of occupational standards in constructive mechanisms of interaction of work and education spheres in Great Britain.

The article studies questions of constructive mechanisms of interaction of work and education spheres in Great Britain due to occupational standards. The components of national occupational standards, process regulation concerning their creation, use and control are specified.

Key words: *occupational standards, national occupational standards, competence, qualification, professional personnel.*